

INFORMATĪVAIS ZIŅOJUMS

**Par Valsts nodokļu politikas
pamatnostādņu 2024. – 2027. gadam izstrādes
virzību**

**Finanšu ministrija
2023. gada augusts**

Saturs

Saīsinājumu saraksts.....	3
Ievads	4
1. Ilgtspējīgas publisko pakalpojumu nodrošināšanas izaicinājumi.....	5
2. Nodokļu ieņēmumu potenciāls	8
3. Ēnu ekonomikas ierobežošanas potenciālā fiskālā ietekme.....	12
4. Valsts nodokļu politikas pamatnostādņu 2024. - 2027. gadam mērķi	14
5. Valsts nodokļu politikas pamatnostādņu izstrādes virzība	15
6. Iniciatīvas uz 2024. gada budžetu	17
6.1. Akcīzes nodoklis	17
6.2. Azartspēļu nodoklis.....	19
6.3. Mikrouzņēmumu nodoklis	20
6.4. Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	21
6.5. Pievienotās vērtības nodoklis	24
6.6. Uzņēmumu ienākuma nodoklis.....	26
6.7. Dabas resursu nodoklis.....	26
7. Banku peļņas nodoklis.....	28

Saīsinājumu saraksts

AN – akcīzes nodoklis
DD – darba devējs
DŅ – darba ņēmējs
DRN – dabas resursu nodoklis
EEZ – Eiropas ekonomikas zona
EK – Eiropas komisija
ES – Eiropas Savienība
ESAO – Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas
FM – Finanšu ministrija
IIN – iedzīvotāju ienākuma nodoklis
IKP – iekšzemes kopprodukts
MK – Ministru kabinets
MUN – mikrouzņēmumu nodoklis
PEPP – Pan-Eiropas privātās pensijas
PVN – pievienotās vērtības nodoklis
UIN – uzņēmumu ienākuma nodoklis
VID – Valsts ieņēmumu dienests
VSAOI – valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas

Ievads

Nodokļu politikas stratēģisko virzienu skaidrība un stabilitāte ir būtiska gan uzņēmējdarbības, gan sabiedrisko pakalpojumu un investīciju efektīvai plānošanai. Svarīga ir arī to sasaiste ar valsts vispārējiem attīstības mērķiem.

Saskaņā ar jaunās valdības vienošanos līdz **2024. gada 1. aprīlim** jāizstrādā un jāapstiprina MK vidēja termiņa valsts nodokļu politikas pamatnostādnes.

Informatīvais ziņojums sniedz informāciju par paveikto darbu nodokļu politikas galveno izaicinājumu izvērtēšanā un no tā izrietošos secinājumus un politikas mērķus, kā arī iezīmē tālāko darbu grafiku valsts nodokļu politikas pamatnostādņu izstrādei. Nodokļu sistēmas pilnveidošanas priekšlikumi tiks sagatavoti virzībai pēc valsts nodokļu politikas pamatnostādņu apstiprināšanas 2024.gada aprīlī. Vienlaikus ir identificēti vairāki nodokļu politikas jautājumi, kuri tiek vērtēti apstiprināšanai kopā ar valsts budžetu 2024.gadam.

1. Ilgtspējīgas publisko pakalpojumu nodrošināšanas izaicinājumi

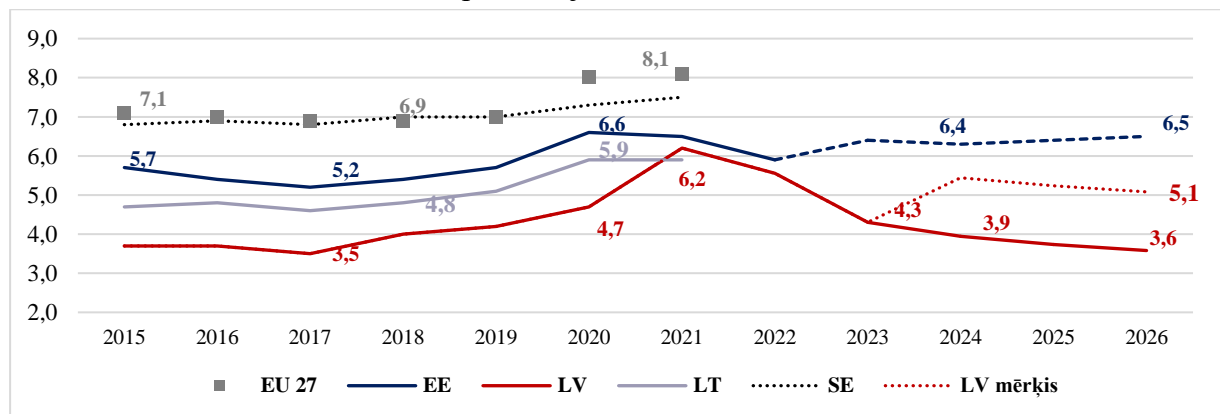
Nodokļu sistēmu Latvijā veido nodokļi, kuru ieņēmumi ir paredzēti attiecīgi valsts vai pašvaldību funkciju finansēšanai. Daļa valsts iekasēto nodokļu ir personalizēti un saistīti ar saņemamā pakalpojuma apjomu, piemēram, slimības pabalsti, bērnu kopšanas pabalsti, pensijas, bezdarbnieku pabalsti u.tml. Savukārt tādi publiskie pakalpojumi, no kuriem iegūst visi valsts iedzīvotāji, piemēram, izglītība, neatliekamā medicīniskā palīdzība, valsts ārējā un iekšējā drošība, tiek finansēti no kopējiem valsts budžeta ieņēmumiem.

Ņemot vērā sabiedrības gaidas par publisko pakalpojumu aptveres un kvalitātes pieaugumu, būtiski ir nodrošināt atbilstošu valsts un pašvaldību budžeta ieņēmumu apjomu.

Adekvāts nodokļu ieņēmumu palielinājums ir būtisks, lai sasniegtu Valdības rīcības plānā noteiktos uzdevumus, t.sk.,- mazināt ienākumu nevienlīdzību strādājošajiem, sasniegt valsts aizsardzības budžetu vismaz 3% apmērā no IKP, stiprināt valsts drošību, ieviest Eiropas zaļo kursu, virzoties uz klimatneitralitātes sasniegšanu līdz 2050. gadam, bet īpaši jāuzsver **finansējuma nepieciešamība veselības aprūpes, iekšējās un ārējās drošības un izglītības sistēmas attīstības nodrošināšanai.**

Jāņem vērā arī tas, ka pēc Covid-19 pandēmijas 2023. gadā pilnībā ir atjaunota *Fiskālās disciplīnas likuma* darbība, bet no 2024. gada ir atcelta ES vispārējā izņēmuma klauzula un ir spēkā ES fiskālās disciplīnas noteikumi. Attiecīgi budžeta veidošanā ir jāievēro noteiktie ierobežojumi vispārējās valdības budžeta strukturālajam un nominālajam deficītam, kas praktiski nozīmē nepieciešamos izdevumus galvenokārt finansēt no budžeta ieņēmumiem.

Finansēšanas vajadzību ilustrēšanai analizēti vispārējās valdības budžeta izdevumi veselībai, aizsardzībai, iekšējai drošībai un izglītībai atbilstoši funkcionālajām kategorijām¹ Latvijā salīdzinājumā ar Baltijas valstīm, Zviedriju un ES vidējo. Kā parādīts 1. attēlā, Latvijā 2023. gadā vispārējās valdības budžeta izdevumi procentos no IKP veselībai ir samazinājušies, salīdzinot ar 2020. - 2021. gadu, kad veselības nozarei tika piešķirts papildu finansējums, lai cīnītos ar Covid-19 vīrusa izraisīto pandēmiju un tās sekām.

1. att. Vispārējās valdības budžeta izdevumi veselībai Latvijā, Lietuvā, Igaunijā, Zviedrijā un vidēji ES-27, % no IKP

Avots: Eurostat dati, Latvijas un Igaunijas Stabilitātes programmu 2023. - 2026. gadam prognozes.

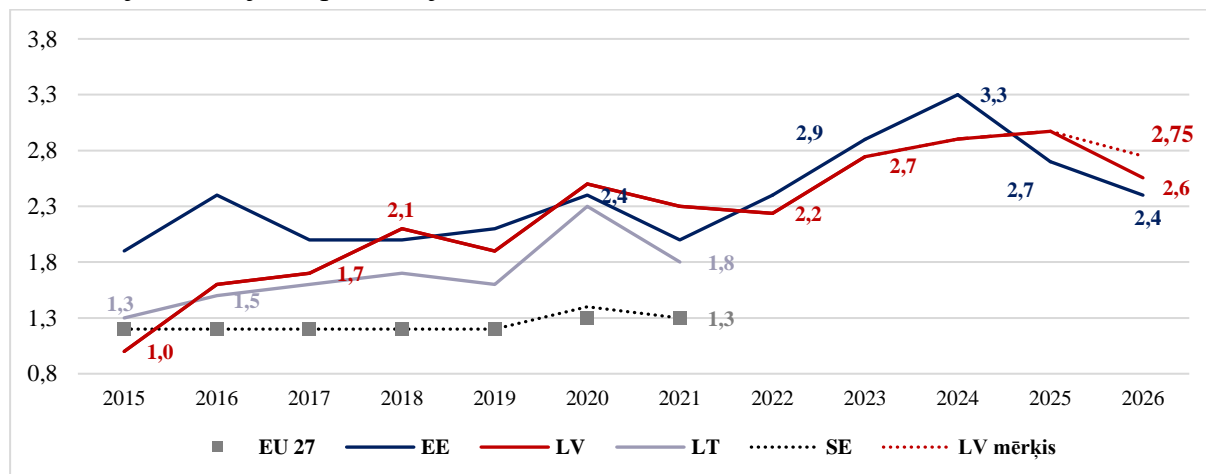
2023. gadā MK piešķir papildu līdzekļus veselības aprūpei 140 milj. euro apmērā, tomēr jautājums par finansējumu veselības nozarei vidējā termiņā vēl ir jārisina.

Latvijā izdevumi veselības aprūpei vispārējās valdības līmenī pēdējā desmitgadē atpaliek no Igaunijas vidēji par 1,5 procentpunktiem, bet no ES vidējā līmeņa par

¹ Vispārējās valdības budžeta izdevumi atbilstoši funkcionālajām kategorijām (COFOG) nodrošina vienotu valdības izdevumu sistematizēšanu un apkopošanu, kā arī valdības izdevumu salīdzināmību valstu starpā (funkciju griezumā).

3,1 procentpunktu, salīdzinot izdevumu apjomu procentos no IKP. Pie tam jāērēkinās, ka sabiedrības novecošanās radīs papildu pieprasījumu pēc veselības un sociālās aprūpes pakalpojumiem ilgtermiņā.

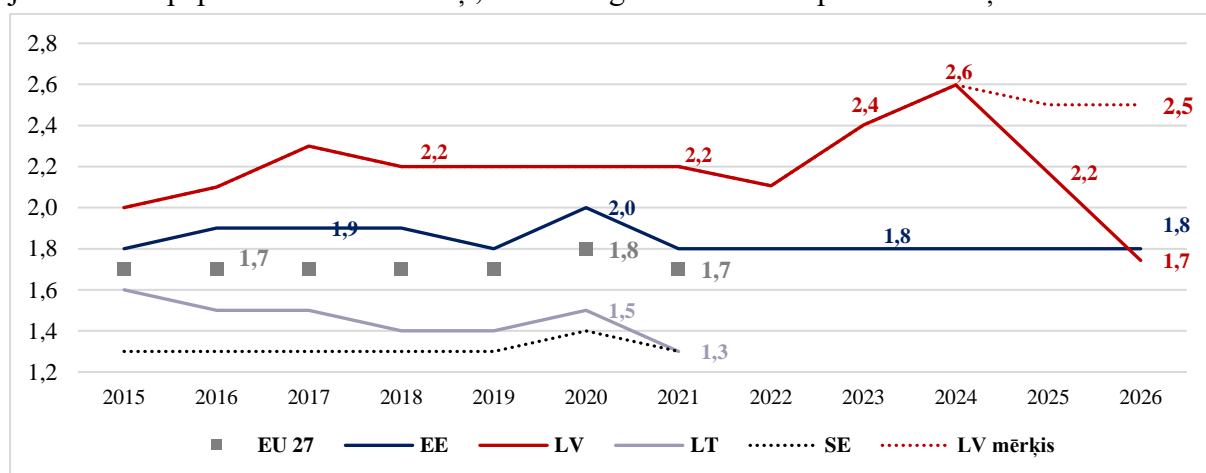
2. attēlā apkopotie dati parāda, Latvijā 2023. gadā aizsardzības izdevumi ir palielinājušies, salīdzinot ar 2020. - 2021. gadu, un ņemot vērā, ka *Deklarācijā par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību* plānoto aizsardzībai novirzīt 3% no IKP 2027. gadā, sagaidāms, ka arī turpmāk izdevumi aizsardzībai pieaugs. Papildu finansējums 2023. - 2025. gadā aizsardzības nozarei tika piešķirts pretgaisa aizsardzības sistēmu iegādei kā vienreizējs finansējuma palielinājums.

2. att. Vispārējās valdības budžeta izdevumi aizsardzībai Latvijā, Lietuvā, Igaunijā, Zviedrijā un vidēji ES-27, % no IKP

Avots: Eurostat dati, Latvijas un Igaunijas Stabilitātes programmu 2023. - 2026. gadam prognozes.

3. attēlā apkopotie dati parāda, ka Latvijā 2023. gadā iekšējās drošības izdevumi ir palielinājušies, salīdzinot ar 2020. - 2021. gadu. 2023. gada sākumā MK apstiprināja priekšlikumus valsts budžeta prioritāriem pasākumiem 2023. gadam un budžeta ietvaram 2023. - 2025. gadam, paredzot nozīmīgus papildu līdzekļus valdības prioritātēm, tostarp finansējumu iekšējai drošībai – speciālo ugunsdzēsības un glābšanas transportlīdzekļu iegādei, katastrofu pārvaldības centru izveidei un citiem pasākumiem. Tomēr turpmākajiem gadiem jānodrošina papildu budžeta līdzekļi, lai sasniegtu valdības nospraustos mērķus.

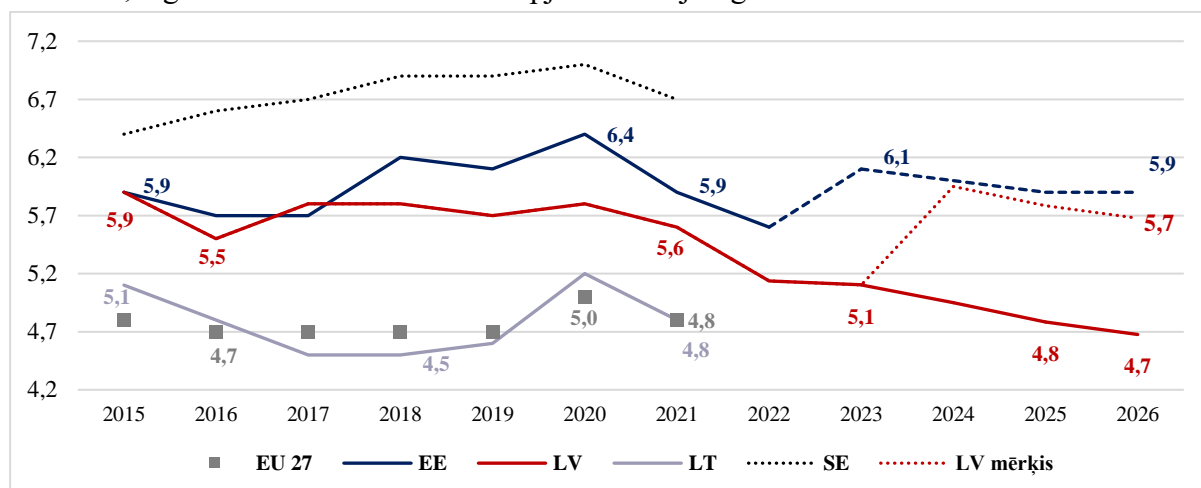

3. att. Vispārējās valdības budžeta izdevumi iekšējai drošībai Latvijā, Lietuvā, Igaunijā, Zviedrijā un vidēji ES-27, % no IKP

Avots: Eurostat dati, Latvijas un Igaunijas Stabilitātes programmu 2023. - 2026. gadam prognozes.

4. attēlā apkopotie dati parāda, ka ES valstīs vispārējās valdības izdevumu līmenis izglītībai procentos no IKP ir stabils, Igaunijā un Latvijā izdevumi izglītībai pārsniedz ES

vidējos rādītājus. Tomēr, ņemot vērā, ka nākotnes izaugsme Latvijā ir atkarīga no cilvēkkapitāla attīstības, izglītības sistēmas izdevumu apjoms būtu jā saglabā šādā līmenī.

4. att. Vispārējās valdības budžeta izdevumi izglītībai Latvijā, Lietuvā, Igaunijā, Zviedrijā un vidēji ES-27, % no IKP

Avots: Eurostat dati un Latvijas un Igaunijas Stabilitātes programmu 2023. - 2026. gadam prognozes.

Šo svarīgo nozaru izdevumu mērķu izvērtējums rāda, ka tikai to vidēja termiņa izdevumu mērķu sasniegšanai nepieciešams papildus finansējums aptuveni 3% no IKP apmērā.

2. Nodokļu ieņēmumu potenciāls

Svarīgs avots valsts un pašvaldību budžeta ieņēmumu palielinājumam ir ekonomiskā izaugsme. Aktualizētās makroekonomisko rādītāju prognozes 2023. - 2027. gadam pie nemainīgas politikas uzrāda mērenu ekonomikas izaugsmi vidējā termiņā.

1. tab. Makroekonomiskie rādītāji no 2019. gada līdz 2027. gadam

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
IKP faktiskajās cenās, milj. euro	30 679	30 265	33 617	39 063	43 368	45 750	48 577	51 375	54 180
pieaugums faktiskajās cenās, %	5,2	-1,3	11,1	16,2	11,0	5,5	6,2	5,8	5,5
pieaugums salīdz. cenās, %	2,6	-2,3	4,3	2,8	1,0	2,5	2,9	2,9	2,6
IKP deflators, izmaiņas %	2,6	1,0	6,5	13,1	9,9	2,9	3,2	2,8	2,8
PCI (vidēji gadā), %	2,8	0,2	3,3	17,3	10,0	2,2	2,5	2,3	2,3
Tautsaimniecībā nodarbināto mēn.vid.bruto darba samaksa, euro	1076	1143	1277	1373	1524	1638	1720	1806	1897
pieaugums faktiskajās cenās, %	7,2	6,2	11,7	7,5	11,0	7,5	5,0	5,0	5,0
pieaugums salīdzināmās cenās, %	4,2	6,0	8,2	-8,4	0,9	5,2	2,4	2,6	2,6
Nodarbinātība, tūkst. iedz. (atbilstoši darbaspēka apsekojumiem)	910	893	864	886	887	887	884	879	874
pieaugums, %	0,1	-1,9	-3,2	2,6	0,1	0,0	-0,3	-0,6	-0,6
Bezdarba līmenis (gada vidējais), % no ekon. aktīviem iedzīv.	6,3	8,1	7,6	6,9	6,5	6,6	6,4	6,4	6,4

Avots: Eurostat dati un FM aprēķini (2023.g. jūnijs)

Latvijas nākotnes izaugsmes potenciālu pašlaik negatīvi ietekmē darbaspēka komponentes samazinājums pamatā demogrāfisku iemeslu dēļ, bezdarba līmenim saglabājoties zemā līmenī.

Šādā attīstības situācijā ātru izaugsmi var nodrošināt atbilstošs produktivitātes pieaugums, ko attiecīgi var veicināt:

- straujāka uzņēmumu akumulētā kapitāla dinamika, kas ir svarīgs faktors investīciju pieaugumam;
- publiskā sektora darbības efektivitātes pieaugums - strukturālās reformas, ieguldījumi cilvēkkapitālā un darba spēka mobilizācija;
- mērķēta sociālā atbalsta sistēma nevienlīdzības mazināšanai.

Šo uzdevumu risināšanai un atbalstam būtiska ir **izaugsmi stimulējoša nodokļu politika**. Virkne starptautisko salīdzinājumu Latvijas pozīciju šajā jomā vērtē pozitīvi, kā, piem.:

- Starptautiskais nodokļu konkurētspējas indekss (*Tax Foundation, 2022*): **Latvija – 2. vieta**, Igaunija – 1. vieta, Lietuva – 8. vieta;
- Nodokļu nomaksa 2020 – pasaules apskats (*PricewaterhouseCoopers un Pasaules banka, 2020*): **Latvija – 16. vieta**, Igaunija – 12. vieta, Lietuva – 18. vieta;
- OECD kompozītā efektīvā nodokļu likme² (*OECD, 2021*): **Latvija – 7. vieta**, Igaunija – 6. vieta, Lietuva – 4. vieta.

² Kompozītā efektīvā vidējā nodokļa likme (EATR) tiek veidota kā vidējais svērtais rādītājs starp dažādiem EATR. Tas ir sintētisks nodokļu politikas rādītājs, kas atspoguļo vidējo nodokļu iemaksu, ko uzņēmums veic investīciju projektā, gūstot peļņu. Šis rādītājs tiek izmantots, lai analizētu atsevišķus investīciju lēmumus starp diviem vai vairākiem alternatīviem projektiem.

Tomēr ir jāņem vērā, ka nodokļu sistēmas tiek pastāvīgi pilnveidotas visās valstīs un arī Latvijai nepieciešams pastāvīgi uzlabot savu konkurētspējas pozīciju. Tā, piemēram, Latvijas kaimiņvalstis – Lietuva un Igaunija jau ir lēmušas pat būtiskām izmaiņām nodokļu politikā, kas ir apkopotas 2. tabulā.

2. tab. Plānotās nodokļu izmaiņas Igaunijā un Lietuvā 2024. un 2025. gadā

Nodoklis	Lietuvā	Igaunijā	
	2024	2024	2025
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	Tiks summēti visi ienākumi. Bāzes likme 20% . – papildu 5% , ja kopējie ienākumi pārsniedz 60 vidējās algas (2023. gadā ~101 094 <i>euro</i> gadā) – papildu 7% , ja kopējie ienākumi pārsniedz 120 vidējās algas (2023. gadā ~202 188 <i>euro</i> gadā)	Ar nodokli neapliekamo ienākumu par bērniem, laulāto un hipotekārā kredīta procentiem atcelšana	IIN likmes paaugstināšana no 20% uz 22%
			Fiksēta neapliekamā minimuma ieviešana un paaugstināšana no 654 <i>euro</i> uz 700 <i>euro</i>
Uzņēmumu ienākuma nodoklis	-	-	UIN likmes paaugstināšana no 20% uz 22%
			14% UIN likmes atcelšana (uzņēmumiem, kuri regulāri izmaksā dividendes)
Pievienotās vērtības nodoklis	PVN reģistrēšanās sliekšņa paaugstināšana no 45 000 <i>euro</i> gadā līdz 55 000 <i>euro</i> gadā	PVN standartlikmes paaugstināšana no 20% uz 22%	PVN samazinātās likmes paaugstināšana no 9% uz 13% izmitināšanas pakalpojumiem
		Atsevišķu PVN atvieglojumu atcelšana	
Akcīzes nodoklis	AN likmju paaugstināšana 2024. - 2025. gadā – visiem alkoholiskajiem dzērieniem un tabakas izstrādājumiem	AN likmju paaugstināšana 2024. - 2026. gadā : – dīzeļdegvielai (arī tai, ko izmanto par kurināmo), naftas gāzēm un dabasgāzei, ko izmanto par kurināmo, – 5% katru gadu gan visiem alkoholiskajiem dzērieniem, gan tabakas izstrādājumiem.	

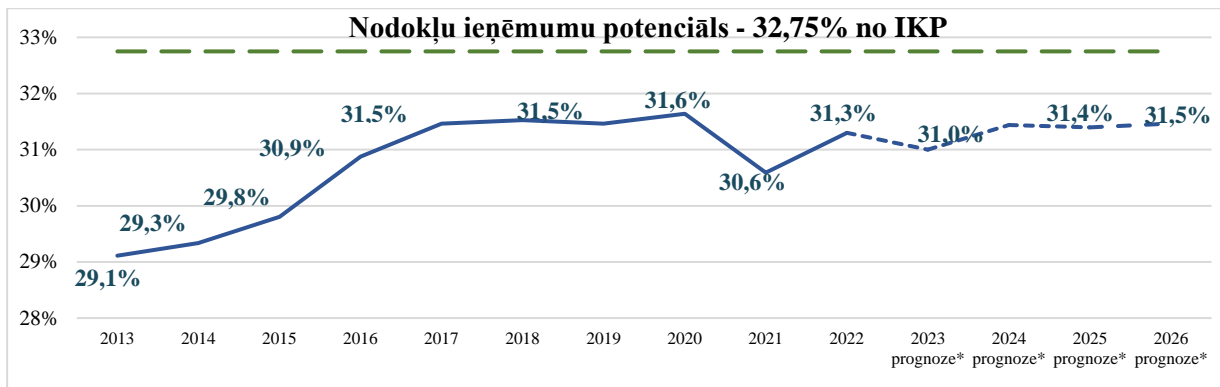
Latvijas nodokļu sistēmu patlaban veido 14 nodokļi, kas iedalāmi trīs grupās. Būtiskākos nodokļu ieņēmumus Latvijas valsts kopbudžetā veido VSAOI, PVN un IIN ieņēmumi. Prognozēts, ka 2023. gadā tie kopā veidos 83,3% no visiem nodokļu ieņēmumiem jeb 25,8% no IKP. Akcīzes nodoklis un uzņēmumu ienākuma nodoklis veido vēl 12,6 % no visiem nodokļu ieņēmumiem jeb 4,0% no IKP. Attiecīgi, vērtējot iespējas būtiskāk mainīt nodokļu ieņēmumu potenciālu, ir nepieciešams padziļināti skatīt šos piecus nodokļus.

3. tab. Latvijā spēkā esošie nodokļi, vispārējās nodokļu likmes un nodokļu ieņēmumu īpatsvars kopbudžeta ieņēmumos

Nr.p. k.	Nodoklis	Vispārējās nodokļu likmes	Nodokļu ieņēmumu īpatsvars 2023. gadā (prognoze*), % no kopbudžeta nodokļu ieņēmumiem
Tiešie nodokļi			
1.	Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (<i>t.sk. iemaksas valsts fondēto pensiju shēmā</i>)	34,09% (DD 23,59%; DŅ 10,5%)	36,1%
2.	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	20% / 23% / 31%	18,0%
3.	Uzņēmumu ienākuma nodoklis	20% (20/80)	3,7%
4.	Nekustamā īpašuma nodoklis	1,5% (mājokļiem 0,2%/0,4%/0,6%)	1,8%
5.	Mikrouzņēmumu nodoklis	25% / 40%	0,18% (VSAOI, IIN)
6.	Solidaritātes nodoklis	25%	0,54% (VSAOI, IIN)
Netiešie nodokļi			
7.	Pievienotās vērtības nodoklis	21% (samazinātās 12%, 5%, un 0%)	29,2%
8.	Akcīzes nodoklis	<i>dažādas</i>	8,9%
9.	Elektroenerģijas nodoklis	1,01 euro par MWh	0,04%
10.	Muitas nodoklis	<i>dažādas</i>	0,46%
11.	Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodoklis	<i>dažādas</i>	0,77%
12.	Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodoklis	<i>dažādas</i>	0,22%
Pārējie nodokļi			
13.	Dabas resursu nodoklis	<i>dažādas</i>	0,48%
14.	Izložu un azartspēļu nodoklis	<i>dažādas</i>	0,34%

* Likumprojekta "Par valsts budžetu 2024. gadam un budžeta ietvaru 2024., 2025. un 2026. gadam" ietvaros izstrādātās prognozes

Izvirzot nodokļu ieņēmumu vidēja termiņa mērķi, tika izvērtētas Latvijai salīdzināmākās ES valstu ekonomikas (pēc kritērija – IKP uz 1 iedzīvotāju) kā Bulgārija, Rumānija, Ungārija, Horvātija, Polija, Lietuva un Igaunija. Vērtējot šo valstu nodokļu ieņēmumu īpatsvaru IKP, secināms, ka **Latvijas nodokļu ieņēmumu potenciāls**, kam nav sagaidāmas negatīvas ietekmes uz izaugsmi, ir vismaz **32,75% no IKP** (5. att.). Kas ir 1,75 procentpunktu augstāks par 2023.gada prognozēto līmeni.

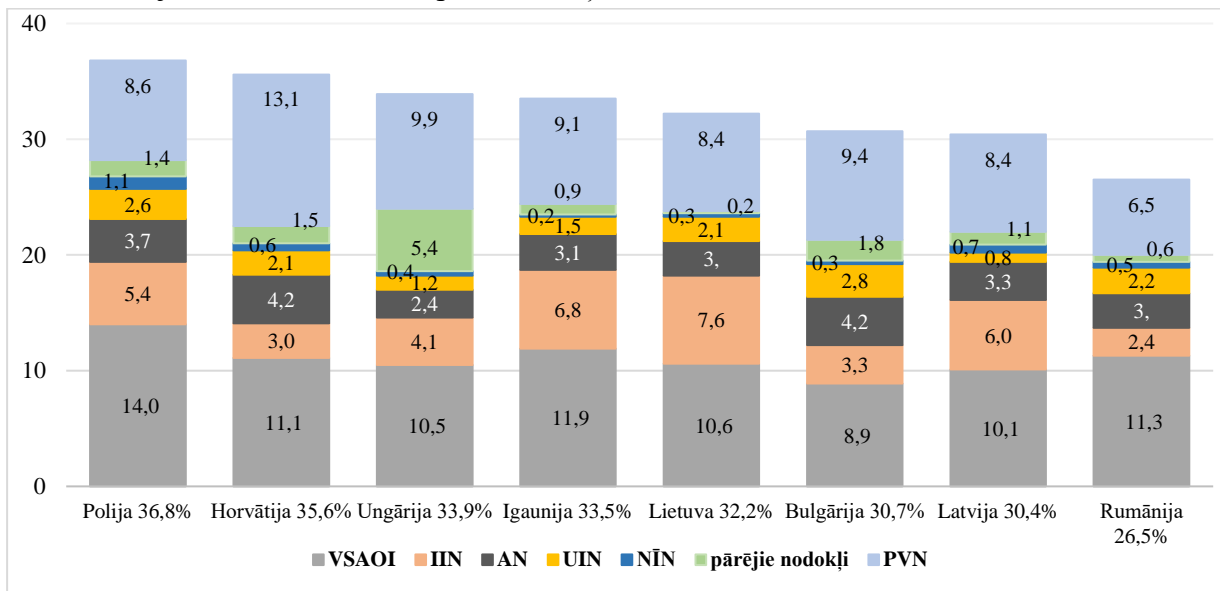

* Likumprojekta "Par valsts budžetu 2024. gadam un budžeta ietvaru 2024., 2025. un 2026. gadam" ietvaros izstrādātās prognozes.

5. att. Faktiskie un prognozētie nodokļu ieņēmumi Latvijā un to potenciāls, % no IKP

Avots: FM dati un FM aprēķini.

6. attēlā apkopotie dati parāda, ka lielākās atšķirības ieņēmumu līmenī Latvijai ar salīdzināmajām valstīm ir darba spēka nodokļos un PVN.

6. att. Nodokļu ieņēmumu īpatsvars dažādās valstīs 2021. gadā, % no IKP

Avots: Eurostat dati

3. Ēnu ekonomikas ierobežošanas potenciālā fiskālā ietekme

Lai realizētu tautsaimniecības attīstības mērķus un ar nodokļu politikas palīdzību efektīvāk realizētu nodokļu sistēmas potenciālu, būtiski ir ierobežot ēnu ekonomikas apjomu un ietekmi. Ēnu ekonomikas jēdziens raksturo neformālo ekonomikas daļu, no kuras netiek maksāti nodokļi atbilstoši valsts nodokļu regulējumam. Ēnu ekonomika ir saistīta ar daudziem riskiem, kas kavē valsts ekonomikas izaugsmi, veicina nevienlīdzīgu konkurenci, izkropļo tirgu, negatīvi ietekmē nodokļu iekasēšanu un samazina valsts budžeta ieņēmumus. Tas attiecīgi samazina valsts rīcībā esošo finansējumu, ko iespējams izmantot sabiedrības labklājības un dzīves kvalitātes paaugstināšanai, infrastruktūras un pakalpojumu attīstībai, kas rada priekšnosacījumus ekonomiski aktīvu uzņēmumu skaita palielināšanai un ražošanas paplašināšanai.

Lai veiksmīgi ierobežotu ēnu ekonomiku, nepieciešama visaptverošas un rūpīgi izstrādātas politikas īstenošana, fokusējoties uz noteicošajiem faktoriem, kas ir vissvarīgākie uzņēmējdarbības vides pilnveidošanai. Pasākumi var būt dažādi, sākot no regulējošā un administratīvā sloga mazināšanas, caurskatāmības veicināšanas un valdības efektivitātes uzlabošanas līdz nodokļu saistību izpildes uzlabošanai, procedūru automatizācijai un elektronisko maksājumu veicināšanai.

Ēnu ekonomikas apjoma aprēķinu metodes nevar viennozīmīgi uzskatīt par precīzām un savstarpēji salīdzināmām. Ar ēnu ekonomikas apmēra pētīšanu nodarbojas vairāki starptautiski atzīti ekonomisti. Lai iegūtu visaptverošu priekšstatu par ēnu ekonomikas apmēru, tiek salīdzināti vairāku pētījumu rezultāti, kuru pamatā ir gan tiešās (aptaujas) metodes, gan netiešās (makroekonomiskās) metodes. Lielākā daļa šo metožu dod iespēju novērtēt tikai ēnu ekonomikas pārmaiņu virzienu un pieauguma vai samazinājuma aptuvenu mērogu, proti, tendences, nevis konkrētu tās lielumu.

Finanšu ministrija ciešā sadarbībā ar nozaru ministrijām un nevalstisko organizāciju pārstāvjiem ir izstrādājusi *Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāna 2024. - 2027. gadam* projektu³, kas ir vidējā termiņa politikas plānošanas dokuments, kura prioritāte turpmākajiem četriem gadiem ir ēnu ekonomikas mazināšana, īstenojot gan horizontāla rakstura pasākumus, gan fokusētus pasākumus konkrētās tautsaimniecības nozarēs.

Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāns, ņemot vērā tajā ietvertos pasākumus un ietekmi uz uzņēmējdarbības vidi, piedāvā scenāriju, kura reālistiskais mērķis paredz tuvināties ES vidējam rādītājam, samazinot ēnu ekonomikas aplēses līdz 2027. gadam par 1 procentpunktu.

Saskaņā ar šo scenāriju ēnu ekonomikas apjoma mazināšanai par 1 procentpunktu līdz 2027. gadam, no plānā iekļauto pasākumu kopsummas tiek plānots iegūt papildu ienākumus budžetā 120 miljonu *euro* apmērā.

Plāna pasākumi tika sadalīti piecos rīcības virzienos, nosakot katram virzienam sagaidāmo fiskālo ieguvumu:

1. Rīcības virziens – Horizontālie pasākumi un skaidras naudas aprites mazināšana – 55 milj. *euro*;
2. Rīcības virziens – Informācijas un datu apmaiņa – 1 milj. *euro*;
3. Rīcības virziens – Būvniecības nozares pasākumi – 16 milj. *euro*;
4. Rīcības virziens – Veselības nozares pasākumi – 7 milj. *euro*;
5. Rīcības virziens – Citi pasākumi uzņēmumu konkurētspējas uzlabošanai – 41 milj. *euro*.

³ 2023. gada 28. jūlijā iesniegts vienotā tiesību aktu projektu izstrādes un saskaņošanas portālā turpmākai saskaņošanai (23-TA-1903)

Tabulā ir atspoguļots ieņēmumu sadalījums pa gadiem no Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāna projektā iekļauto pasākumu īstenošanas 2024. - 2027. gadam.

4. tab. Ēnu ekonomikas ierobežošanas indikatīvā fiskālā ietekme, milj. euro

	2024	2025	2026	2027
Nodokļu ieņēmumi	+12	+40	+80	+120
Kopā:	+12	+40	+80	+120

Avots: FM aprēķini.

4. Valsts nodokļu politikas pamatnostādņu 2024. - 2027. gadam mērķi

Valsts nodokļu sistēmai jābūt taisnīgai, vienkāršai un saprotamai nodokļu maksātājiem. Vienlaikus nepieciešama konstanta virzība uz nodokļu sistēmas potenciāla realizāciju un nodokļu harmonizāciju reģionā. Valdība ir vienojusies, ka būtiskas nodokļu politikas izmaiņas ir veicamas vienu reizi politiskajā ciklā, lai veicinātu uzņēmējdarbības apstākļu stabilitāti. Tāpat būtisks Valsts nodokļu politikas pamatnostādņu īstenošanas priekšnosacījums ir nodokļu administrēšanas pilnveidošana un ēnu ekonomikas ierobežošana.

Nemot vērā veikto esošās situācijas un izaicinājumu analīzi, kā arī makroekonomiskās attīstības uzdevumu, transformējot ekonomiku, nodrošināt dinamisku izaugsmi ilgtermiņā un sasniegt ekonomisko izaugsmi, kas pārsniedz 3 procentus, ir izstrādāti Valsts nodokļu politikas mērķi:

- nodrošināt ekonomisko izaugsmi atbalstošu nodokļu politiku, kas stimulē darbaspēka mobilizāciju, investīcijas produktivitātes pieaugumā un veicina akumulētā kapitāla uzkrāšanos;
- nodrošināt konkrētajos ģeopolitiskajos apstākļos adekvātu finansējumu valsts iekšējai un ārējai drošībai, veselības aprūpei, un investīcijām izglītībā un inovācijās;
- nodrošināt valsts budžeta spēju amortizēt ārējos ekonomiskos šokus, atbalstot mājsaimniecības un uzņēmējdarbību.

Mērķu sasniegšanas novērtējumam tiek piedāvāti šādi vidēja termiņa rezultatīvie rādītāji:

- Kopējie nodokļu ieņēmumi – pieaug līdz 32,75% no IKP;
- Darbaspēka nodokļu slogs (ķīlis) strādājošam ar vidējo algu bez apgādājamajiem – samazinās par 4 procentpunktiem;
- Ēnu ekonomika – samazinās par 1 procentpunktu;
- Valsts drošības finansējums tiek pilnībā nodrošināts atbilstoši plānotajam.

5. Valsts nodokļu politikas pamatnostādņu izstrādes virzība

Valsts nodokļu politikas pamatnostādņu 2024. - 2027. gadam izstrādāšanai ir izveidota *Nodokļu politikas pilnveidošanas koordinēšanas grupa*, kas ir Valdības koalīciju veidojošo partiju izveidota koleģiāla, koordinējoša, konsultatīvā platforma nodokļu politikas jautājumos ar **mērķi** koordinēt sadarbības partneru prioritātes nodokļu politikas plānošanai turpmākajiem gadiem. *Nodokļu politikas pilnveidošanas koordinēšanas grupas* sēdēs tika pieaicināti arī eksperti no nozaru ministrijām, Latvijas Bankas, Latvijas Universitātes, Rīgas Tehniskās universitātes, Valsts ieņēmumu dienesta, Ārvalstu investoru padomes, kā arī valdības sociālo un sadarbības partneru – Latvijas Darba devēju konfederācijas, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības – pārstāvji.

No 2023. gada marta līdz augustam notikušas 16 *Nodokļu politikas pilnveidošanas koordinēšanas grupas* sēdes, kurās tika izskatīti ekonomikas transformācijas makroekonomiskās attīstības izaicinājumi un mērķi, un to sasaiste ar nodokļu politiku un valsts budžeta ieņēmumu potenciālu, definējot nodokļu politikas mērķus un sasniedzamos rādītājus. Darba grupa diskutēja par visu 14 nodokļu izaicinājumiem un to iespējamajām izmaiņām. Būtiska uzmanība tika pievērsta nodokļu plaisas un nodokļu maksātāju uzvedības, un ēnu ekonomikas ierobežošanas pasākumu izvērtēšanai.

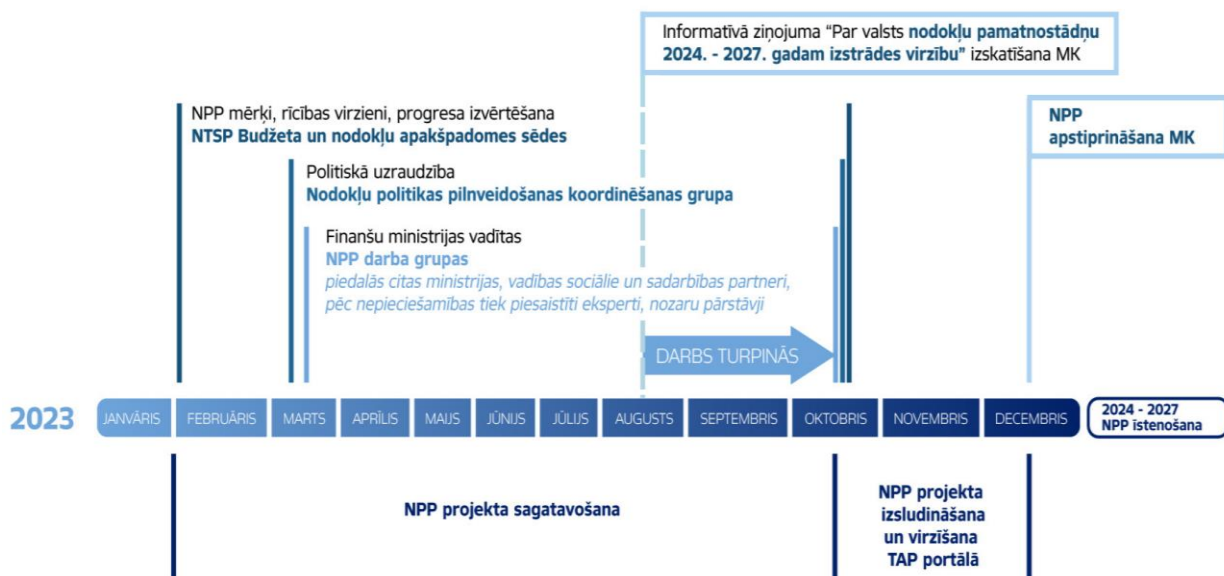
Paralēli darbam minētajās sēdēs Finanšu ministrija ir veikusi dažādu nodokļu politikas pilnveidošanas priekšlikumu, tai skaitā valdības sociālo un sadarbības partneru priekšlikumu, izvērtēšanu.

Finanšu ministrija, pamatojoties uz *Nodokļu politikas pilnveidošanas koordinēšanas grupā* izskanējušajām diskusijām, sagatavoja makroekonomiskās attīstības scenāriju un potenciālos mērķus, nodokļu politikas vidējā termiņa mērķu piedāvājumu, iespējamās nodokļu politikas izmaiņas un scenārijus. *Nodokļu politikas pilnveidošanas koordinēšanas grupas* tika izskatīta virkne dažādu iespējamo nodokļu politikas izmaiņu, kas būs rūpīgi jāizvērtē un jāmodelē, gatavojot Valsts nodokļu politikas pamatnostādņu projektu. Tika izskatītas gan darbaspēka nodokļu mazināšanas iespējas, gan patēriņu nodokļu izmaiņas, gan uzņēmējdarbību atbalstoši nodokļu izmaiņu risinājumi un notikusi sākotnējā viedokļu apmaiņa.

Jānorāda, ka Valsts nodokļu pamatnostādņu sagatavošana nav tieši saistāma ar 2024. - 2026. gada valsts budžeta izstrādi, tas ir paralēls process. Atsevišķi nodokļu izmaiņu risinājumi var tikt iekļauti valsts budžeta paketē, bet process kopumā ir vērtējams kā analītisks darbs ar izsvērtiem lēmumiem par nodokļu politikas vidēja termiņa mērķiem un optimālākajiem risinājumiem šo mērķu sasniegšanai.

Jāņem arī vērā, ka nodokļu politikas izmaiņām ir stimulējoša nevis noteicošā loma ekonomikas transformācijā. Saskaņā ar Ekonomikas ministrijas sagatavoto informatīvo ziņojumu "*Prioritārie rīcības virzieni ekonomikas transformācijas īstenošanai*"⁴ nodokļu likmēm ir relatīvi mazāka loma ekonomikas transformācijas procesā nekā vienkāršai nodokļu samaksas kārtībai, caurspīdīgumam un ātrai lēmumu pieņemšanai.

⁴ **Pieejams:** https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/086161d4-4660-4d55-a4e3-def0d860b745

7. att. Valsts nodokļu politikas pamatnostādņu 2024. - 2027. gadam sagatavošanas grafiks

Plānots, ka *Nodokļu politikas pilnveidošanas koordinēšanas grupa* turpinās detalizēti izvērtēt iespējamās alternatīvas, lai izaugsmi atbalstošas nodokļu sistēmas izmaiņas varētu iesniegt apstiprināšanai Ministru kabinetā līdz šā gada beigām.

6. Iniciatīvas uz 2024. gada budžetu

Nodokļu sistēmas pilnveidošanas priekšlikumi tiks sagatavoti virzībai pēc valsts nodokļu politikas pamatnostādņu apstiprināšanas 2023. gada beigās, tomēr vienlaikus ir identificēti vairāki nodokļu politikas priekšlikumi, kuri, ņemot vērā to aktualitāti, varētu tikt apstiprināšanai kopā ar valsts budžetu 2024. gadam⁵. Darba grupā vēl turpinās diskusijas par konkrēto priekšlikumu dizainu – likmēm, atvieglojumu lielumu un administrēšanas jautājumiem, tādejādi tie vēl var tikt precizēti pirms iesniegšanas Ministru kabinetā.

6.1. Akcīzes nodoklis

AN mērķis ir nodrošināt ES tirgus pareizu darbību un valsts budžeta ieņēmumus, kā arī mazināt videi nedraudzīgu vai cilvēku veselībai nelabvēlīgu produktu lietošanu.

AN ir ceturtais lielākais ieņēmumu avots kopējos nodokļu ieņēmumos. 2022. gadā AN ieņēmumi veidoja aptuveni 1/10 no kopējiem nodokļu ieņēmumiem jeb 2,9% no IKP.

Tā kā akcīzes preces nav pirmās nepieciešamības preces, tad AN palielinājums potenciāli varētu neskart maznodrošinātos iedzīvotājus. Primāri pārskatāmās akcīzes preču kategorijas ir naftas produkti, ko izmanto Speciālajās ekonomiskajās zonās (SEZ) un brīvostās, alkoholiskie dzērieni un tabakas izstrādājumi, kā arī elektroniskajās smēķēšanas ierīcēs izmantojamie šķidrumi (e-šķidrumi) un tabakas aizstājējprodukti, ņemot vērā, ka pēdējā laikā ir pieaudzis minēto produktu izmantošana jauniešu vidū.

AN likmju paaugstināšana noteiktām akcīzes preču grupām veicina *Valsts nodokļu politikas pamatnostādņu 2024. - 2027. gadam* mērķa sasniegšanu, proti, finansējuma pieaugumu ilgtspējīgu publisko pakalpojumu nodrošināšanai un ekonomikas attīstībai, t.i. ieviešot AN izmaiņu priekšlikumus, AN ieņēmumi budžetā palielinās par aptuveni 22 - 92 milj. euro visā vidēja termiņa plānošanas periodā jeb 0,05 - 0,2% no IKP.

Nodokļu politikas pilnveidošanas koordinēšanas grupas sēdē, kurā tika apspriesti AN pārskatīšanas jautājumi, konceptuāli tika atbalstīta AN likmju pakāpeniska palielināšana, lai nodrošinātu AN mērķu sasniegšanu vienlaikus vēršot uzmanību, ka AN preču aprītē ir uzlabojies kontroles un uzraudzības mehānisms, robežkontrole un mazinājusies ēnu ekonomika.

AN likmju pārskatīšana atsevišķiem naftas produktiem, ko izmanto iekārtās (celtnos un citām ar pārkraušanu saistītām darbībām) SEZ un brīvostās

Pakāpenisks AN likmju palielinājums ir vērtēts dīzeļdegvielai, degvieleļļai un petrolejai, ko izmanto SEZ un brīvostās, lai pakāpeniski atteiktos no fosilo degvielu izmantošanas un veicinātu atjaunojamās elektroenerģijas ražošanu un izmantošanu iekārtās (celtnos un citām ar pārkraušanu saistītām darbībām) brīvostu un SEZ teritorijās. Papildus tiktu novērsti konkurences kropļojumi starp brīvostās strādājošiem uzņēmumiem, kuriem ir brīvās zonas statuss, un tiem uzņēmumiem, kuriem nav brīvās zonas statuss, lai gan pēc būtības visi uzņēmumi veic preču un dažādu kravu pārkraušanas pakalpojumus.

5. tab. AN likmju pārskatīšana naftas produktiem, ko izmanto SEZ un brīvostās

Produkts	Šobrīd	Priekšlikums		
	01.08.2023.	2024	2025	2026
Dīzeļdegviela, degvieleļļa un petroleja, ko izmanto SEZ un brīvostās, euro par 1 000 litriem	60	148	236	324

* AN likmi 21 euro par 1 000 litriem piemēro biodīzeļdegvielai, kas pilnībā iegūta no biomasas, vai parafinizētai dīzeļdegvielai, kas iegūta no biomasas.

Avots: FM informācija.

⁵ Pasākumu norādītās fiskālās ietekmes ir indikatīvas un var mainīties atbilstoši faktiskajiem lēmumiem par priekšlikumiem.

6. tab. Priekšlikuma indikatīva fiskālā ietekme, milj. euro

	2024*	2025	2026
AN ieņēmumi	+0,15	+1,04	+1,99
PVN ieņēmumi	+0,03	+0,22	+0,42
Kopā:	+0,18	+1,26	+2,41

*2024. gadā norādīta 11 mēnešu ietekme.

Avots: FM aprēķini.

AN likmju pārskatīšana alkoholiskajiem dzērieniem

Ņemot vērā, ka AN alkoholiskajiem dzērieniem papildus fiskālajam mērķim nodrošināt valsts budžeta ieņēmumus un ES iekšējā tirgus pareizas darbības veicināšanai ir arī mērķis mazināt alkoholisko dzērienu patēriņu veselības veicināšanas nolūkos, kā arī ņemot vērā AN likmju izmaiņas Lietuvā un Igaunijā, tad *Valsts nodokļu politikas pamatnostādņu 2024. - 2027. gadam* ietvaros tika vērtētas AN palielināšanas iespējas visiem alkoholiskajiem dzērienu veidiem.

7. tab. AN likmju pārskatīšana alkoholiskajiem dzērieniem

Alkoholiskā dzēriena veids	Šobrīd	Priekšlikums		
	01.08.2023.	01.03.2024.	01.03.2025.	01.03.2026.
Alus, euro par katru absolūtā spirta tilp. %, par 100 litriem	8,2	9,0	9,8	10,8
Minimālais AN alum, euro par 100 litriem	15,2	16,7	18,1	20,0
Vīns, euro par 100 litriem	111	122	134	148
Raudzētie dzērieni, euro par 100 litriem				
- līdz 6 absolūtā spirta tilp.%	64	70	77	85
- virs 6 absolūtā spirta tilp.%	111	122	134	148
Starpprodukti, euro par 1 000 litriem				
- līdz 15 absolūtā spirta tilp.%	111	122	134	148
- no 15 līdz 22 absolūtā spirta tilp.%	185	203	222	244
Pārējie alkoholiskie dzērieni, euro par 100 litriem absolūtā spirta	1 724	1 810	1 900	1 995

Avots: FM informācija.

Pasaules Veselības organizācijas uzstādījums ir, ka AN likmes alkoholiskajiem dzērieniem ir jāpalielina vienlaikus ar iedzīvotāju atalgojuma pieaugumu un labklājības pieaugumu, lai neveicinātu alkohola pieejamību.

8. tab. Priekšlikumu indikatīva fiskālā ietekme, milj. euro

	2024*	2025	2026
AN ieņēmumi	+11,5	+28,7	+48,7
PVN ieņēmumi	+2,4	+6,0	+10,2
Kopā:	+13,9	+34,8	+59,0

*2024. gadā norādīta 9 mēnešu ietekme.

Avots: FM aprēķini.

AN likmju pārskatīšana tabakas izstrādājumiem un pēc izmantošanas mērķa līdzīgiem produktiem

AN tabakas izstrādājumiem un pēc izmantošanas līdzīgiem produktiem (e-šķidrumiem, nikotīnu saturošiem spilventiņiem) primārais mērķis ir mazināt to negatīvo ietekmi uz iedzīvotāju veselību. *Valsts nodokļu politikas pamatnostādņu 2024. - 2027. gadam* ietvaros tika vērtētas AN palielināšanas iespējas visiem tabakas izstrādājumu veidiem, kā arī e-šķidrumiem un nikotīna spilventiņiem.

Lai padarītu tabakas izstrādājumus mazāk pieejamus sabiedrībai, jo īpaši jauniešiem, nepieciešams celt AN visiem tabakas izstrādājumiem, kas savukārt mazinās cenu atšķirības starp cigaretēm un citiem tabakas izstrādājumiem, piemēram, karsējamo tabaku. Vienlaikus nepieciešams celt AN arī citiem nikotīna saturošiem un nesaturošiem produktiem (e-šķidrumiem un tabakas aizstājējproduktiem), ņemot vērā, ka tie ir īpaši populāri tieši jauniešu vidū.

9. tab. AN likmju pārskatīšana tabakas izstrādājumiem un pēc izmantošanas līdzīgiem produktiem

Tabakas izstrādājuma veids	Šobrīd	Priekšlikums		
	01.08.2023.	2024	2025	2026
Cigaretēs				
- specifiskā likme, euro par 1 000 gab.	104,0	110,1	116,3	122,5
- % no maksimālās mazumtirdzniecības cenas		15%		
- min. likme, euro par 1 000 gab.	135,9	143,9	151,9	160,0
Cigāri un cigarillas, euro par 1 000 gab.	126,7	164,7	202,7	240,0
Smēķējamā tabaka (smalki sagriezta un cita smēķējamā tabaka) un tabakas lapas, euro par 1000 g	91,9	101,1	111,2	122,3
Karsējamā tabaka, euro par 1 000 g	218	229	240	252
Tabakas aizstājējprodukti (t.sk. nikotīnu saturošie spilventiņi), euro par 1 000 g	120	132	145	160
Elektroniskajās smēķēšanas ierīcēs izmantojamais šķidrums un tā sagatavošanas sastāvdaļas, euro par 1 ml šķidruma	0,20	0,24	0,29	0,35

Avots: FM informācija.

Saskaņā ar Pasaules Veselības organizācijas⁶ rekomendācijām neinfekcijas slimību novēršanai, AN likmes palielināšana tabakas izstrādājumiem un cenu politika ir vieni no būtiskākajiem instrumentiem tabakas radītā kaitējuma mazināšanai.

10. tab. Priekšlikumu indikatīva fiskālā ietekme, milj. euro

	2024*	2025	2026
AN ieņēmumi	+6,6	+14,7	+21,6
PVN ieņēmumi	+1,4	+3,1	+4,5
Kopā:	+8,0	+17,8	+26,1

*2024. gadā norādīta 11 mēnešu ietekme.

Avots: FM aprēķini.

6.2. Azartspēļu nodoklis

Likuma “Par izložu un azartspēļu nodevu un nodokli” 3. panta pirmajā daļā azartspēļu nodokļa likmes ir noteiktas absolūtā, nevis procentuālā izteiksmē kā lielākajai daļai nodokļu, kuras neietekmē inflācija. Līdz ar to būtu lietderīgi pārskatīt absolūtā izteiksmē noteiktās azartspēļu nodokļa likmes ik pēc noteikta laika perioda. Kopš 2020. gada 1. janvāra azartspēļu nodokļa likmes nav mainījušās.

Azartspēļu nozare ir saistīta ar īpaši augstu sociālo risku, tādēļ valstij ir nepieciešams veikt regulējošo funkciju, kas daļēji tiek īstenota ar azartspēļu nodevas un nodokļa palīdzību. Vienlaikus azartspēļu nodevai un nodoklim ir fiskālā funkcija, kuras uzdevums ir vismaz daļēji nodrošināt ieņēmumus azartspēļu iespējamo negatīvo seku mazināšanai.

⁶ WHO. „Best Buys” and other recommended interventions for the prevention and control of noncommunicable diseases. PVO „Labākie pirkumi” un citi ieteicamie intervences pasākumi neinfekcijas slimību profilaksei un kontrolei.

Pēc Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcijas datiem azartspēļu organizētāju ieņēmumi no azartspēlēm, kuras organizē, izmantojot telekomunikācijas (*turpmāk tekstā – interaktīvās azartspēles*), 2021. gadā ir pieauguši par 99,4% un 2022. gadā – par 126,7%, salīdzinot ar 2019. gadu.

Šobrīd Latvijā atbilstoši likuma “*Par izložu un azartspēļu nodevu un nodokli*” 3. panta piektajai daļai azartspēļu nodoklis interaktīvajām azartspēlēm ir 10% apmērā no šīs spēles organizēšanas ieņēmumiem.

Jāatzīmē, ka Lietuvā azartspēļu nodoklis interaktīvajām azartspēlēm ir 20% apmērā no organizēšanas ieņēmumiem. Igaunijā azartspēļu nodoklis interaktīvajām azartspēlēm ir 5% apmērā no organizēšanas ieņēmumiem, bet Igaunijā plānots paaugstināt azartspēļu nodokļa likmi, sākot ar 2024. gadu, līdz 6% apmēram un, sākot ar 2026. gadu, līdz 7% apmēram no organizēšanas ieņēmumiem.

Lai sabalansētu nodokļa likmes ar inflācijas un vidējo algu pieaugumu valstī, kā arī palielinātu ieņēmumus valsts budžetā un nodrošinātu valsts izdevumu pozīciju segšanu, izskatot iesniegtos priekšlikumus, *Valsts nodokļu pamatnostādņu 2024. - 2027. gadam* ietvaros ir izvērtēts, sākot ar 2024. gadu:

- paaugstināt par 20% azartspēļu nodokļa likmi azartspēļu automātiem (par katra azartspēļu automāta katru spēles vietu) par kalendāro gadu no 5 172 *euro* uz 6 204 *euro*;
- paaugstināt par 20% azartspēļu nodokļa likmi ruletei un kāršu un kauliņu spēlei (par katru galdu) par kalendāro gadu no 28 080 *euro* uz 33 696 *euro*;
- paaugstināt par 20% azartspēļu nodokļa likmi likuma “*Par izložu un azartspēļu nodevu un nodokli*” 3. panta piektajā daļā minētajam objektam (azartspēlēm, kuras organizē, izmantojot telekomunikācijas, neatkarīgi no spēles veida) no 10% apmēra uz 12% apmēru no šīs spēles organizēšanas ieņēmumiem.

Azartspēļu nodokļa likmju izmaiņas (par +20%) palielina ieņēmumus budžetā par aptuveni 6 milj. *euro* jeb 0,01% punktiem no IKP.

11. tab. **Priekšlikumu indikatīva fiskālā ietekme, milj. *euro***

	2024	2025	2026
Izložu un azartspēļu nodokļa ieņēmumi	+5,2	+5,5	+5,9
Kopā:	+5,2	+5,5	+5,9

Avots: FM aprēķini.

6.3. Mikrouzņēmumu nodoklis

MUN režīma vienkāršošana

Pašlaik saskaņā ar *Mikrouzņēmumu nodokļa likumu*⁷ MUN likme ir:

- apgrozījumam līdz 25 000 *euro* gadā – 25%;
- apgrozījuma daļai, kas pārsniedz 25 000 *euro* gadā, – 40%.

Saskaņā ar VID rīcībā esošajiem datiem, 2022. gadā tikai 368 (3,7%) no visiem 9 843 mikrouzņēmumiem apgrozījums pārsniedza 25 000 *euro* (attiecīgi piemēroja MUN likmi 40% apmērā).

Lai vienkāršotu MUN piemērošanu un administrēšanu, kā arī veicinātu vienkāršotā nodokļa samaksas risinājuma – saimnieciskās darbības ieņēmumu (SDI) konta piemērošanu un novērstu, ka MUN maksātājiem vispirms tiek rezervēts MUN 40% apmērā, tika vērtēta iespēja noteikt **vienu MUN likmi – 25% apmērā**.

⁷ *Mikrouzņēmumu nodokļa likuma* 6. panta pirmā daļa.

12. tab. Priekšlikuma indikatīva fiskālā ietekme, milj. euro

	2024	2025	2026
VSAOI ieņēmumi	-0,27	-0,27	-0,27
IIN ieņēmumi	-0,07	-0,07	-0,07
Kopā:	-0,34	-0,34	-0,34

Avots: FM aprēķini.

Neapliekamā minimuma un atvieglojuma par apgādībā esošajām personām piemērošana MUN maksātājiem

Skat. iniciatīvu sadaļā “Iedzīvotāju ienākuma nodoklis”.

6.4. Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Darba devēja atbrīvošana no IIN par darbinieka augstākās izglītības mācību maksas segšanu

Pašlaik atbilstoši likumā “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” noteiktajam⁸, pie ienākumiem, par kuriem jāmaksā IIN (algas nodoklis), atbilstoši MK noteikumiem tiek pieskaitīta darba alga, prēmijas, vienreizēja un sistemātiska atlīdzība un citi ienākumi, ko darbinieks saņem uz pašreizējo vai iepriekšējo darba attiecību pamata.

Ņemot vērā minēto, pašreiz, ja darba devējs apmaksā mācību maksu darbiniekam par augstākās izglītības iegūšanu, darba devēja segtā mācību maksa ir uzskatāma par ienākumu, kas apliekams ar IIN un par kuru veicamas VSAOI.

Lai veicinātu augstākās izglītības sasaisti ar darba tirgu un darba tirgus darbaspēka pieprasījuma apmierināšanu, ir izvērtēta iespēja un izstrādāts risinājums attiecībā uz darba devēja maksājumiem darbiniekam par augstākās izglītības iegūšanu.

Līdz ar to, lai neapliktu ar darbaspēka nodokļiem darba devēja segto mācību maksu darbiniekam par augstākās izglītības iegūšanu valsts akreditētās Latvijas izglītības iestādēs, ES dalībvalstu un EEZ valstu mācību iestādēs, būtu vienlaikus jāizpilda šādi nosacījumi:

- profesija vai attiecīgā kvalifikācija ir nepieciešama uzņēmuma saimnieciskajā darbībā;
- darbinieks pats veic maksājumu par augstākās izglītības iegūšanu vismaz 30% apmērā taksācijas periodā;
- darbinieks vismaz trīs gadus pēc studiju beigšanas ir darba tiesiskajās attiecībās ar šo darba devēju.

Kopumā minētās normas fiskālā ietekme uz IIN ieņēmumiem ir vērtējama kā neitrāla, jo neliela negatīvā ietekme uz darbaspēka nodokļiem tiktu kompensēta ar pozitīvu ietekmi uz tautsaimniecību kopumā.

Veselības vai nelaimes gadījumu apdrošināšanas prēmiju summas paaugstināšana

Likums “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” paredz⁹, ka no maksātāja ienākumiem, par kuriem maksā IIN (algas nodokli), izslēdz Latvijas Republikā vai citā ES dalībvalstī, vai EEZ valstī, vai ESAO dalībvalstī reģistrētajai apdrošināšanas sabiedrībai veiktās veselības vai nelaimes gadījumu apdrošināšanas prēmiju summas, kas nepārsniedz 10% no maksātājam aprēķinātās bruto darba samaksas taksācijas gadā, bet ne vairāk kā **426,86 euro gadā**, ja ir izpildīti minētajā likumā noteiktie nosacījumi.

⁸ Likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 8. panta otrā daļa.

⁹ Likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 8. panta piektā daļa.

Šāds sliekšnis ir noteikts no 2007. gada. Ņemot vērā, ka noteiktais atbrīvojuma sliekšnis 426,86 euro gadā ir spēkā jau 15 gadus, minētais sliekšnis būtu pārskatāms. Strādājot pie *Valsts nodokļu pamatnostādņu 2024. - 2027. gadam* sagatavošanas, *Nodokļu politikas pilnveidošanas koordinēšanas grupā* tika apskatīti arī valdības sociālo un sadarbības partneru sniegtie priekšlikumi, tajā skaitā arī saistībā ar iespēju minēto sliekšni paaugstināt. Attiecīgi tika izvērts alternatīvs variants, kad minēto sliekšni varētu paaugstināt līdz 750 euro gadā.

13. tab. Priekšlikuma indikatīva fiskālā ietekme, milj. euro

	2024	2025	2026
VSAOI ieņēmumi	-1,46	-1,58	-1,58
IIN ieņēmumi	-0,34	-0,37	-0,37
Kopā:	-1,8	-1,9	-1,9

Avots: FM aprēķini.

Neapliekamā minimuma un atvieglojuma par apgādībā esošajām personām piemērošana MUN maksātājiem

Ņemot vērā *Mikrouzņēmumu nodokļa likuma* redakciju, kas ir spēkā no 2021. gada un kura paredz būtisku MUN likmes palielinājumu (no 15% uz 25% apgrozījumam līdz 25 000 euro un 40% likme apgrozījumam, kas pārsniedz 25 000 euro), MUN slogs pakāpeniski jau tiek tuvināts nodokļu slogam, kāds rodas, maksājot IIN un VSAOI vispārējā kārtībā no algota darba vai saimnieciskās darbības ienākuma. Pašlaik likumā “*Par iedzīvotāju ienākuma nodokli*” ir ietverts ierobežojums¹⁰, kas liedz IIN maksātājam tajā taksācijas gada periodā, kurā tas ir MUN maksātājs, piemērot neapliekamo minimumu un atvieglojumu par apgādībā esošu personu.

Izvērtējot MUN sloga atšķirības, nodokļu plānošanas riskus, kā arī ievērojot apgādībā esošo personu – pamatā nepilngadīgu bērnu – intereses, *Valsts nodokļu pamatnostādņu 2024. - 2027. gadam* izstrādes ietvaros ir izvērtēta iespēja, ka turpmāk MUN maksātājiem, ja tie gūst arī ar IIN apliekamu algotā darba ienākumu, būtu iespējams piemērot neapliekamo minimumu un atvieglojumu par apgādībā esošu personu.

14. tab. Priekšlikumu indikatīva fiskālā ietekme*, milj. euro

	2024**	2025	2026
Atvieglojuma par apgādībā esošu personu piemērošana MUN maksātājiem			
IIN ieņēmumi	-0,74	-0,78	-0,82
PVN ieņēmumi	+0,09	+0,09	+0,10
Kopā no pasākuma:	-0,66	-0,69	-0,72
Neapliekamā minimuma piemērošana MUN maksātājiem			
IIN ieņēmumi	-198	-1,07	-1,07
PVN ieņēmumi	+0,11	+0,12	+0,12
Kopā no pasākuma:	-0,86	-0,94	-0,94
Kopā:	-1,5	-1,6	-1,7

* Fiskālā ietekme vērtēta pie nemainīga diferencētā neapliekamā minimuma un atvieglojuma par apgādībā esošām personām.

**2024. gadā norādīta 11 mēnešu ietekme.

Avots: FM aprēķini.

Attālināta darba kompensācijas apmēra palielināšana

Darba likums paredz¹¹, ka darbinieks un darba devējs var vienoties par darba veikšanu attālināti, un darbinieka izdevumus, kas saistīti ar attālinātā darba veikšanu, sedz darba devējs,

¹⁰ Likuma “*Par iedzīvotāju ienākuma nodokli*” 12. panta septītā daļa un 13. panta trešā daļa.

¹¹ *Darba likuma* 76. panta ceturrtā daļa.

ja darba līgumā vai darba koplīgumā, kas noslēgts ar darbinieku arodbiedrību, nav noteikts citādi.

Pašlaik likuma “*Par iedzīvotāju ienākuma nodokli*” pārejas noteikumos¹² ir noteikts IIN atbrīvojums ar attālinātā darba veikšanu saistītajām izdevumu kompensāciju summām, kuras atbilstoši *Darba likumam* darba ņēmējam sedz darba devējs, ja to kopējais apmērs mēnesī par pilnas slodzes darbu **nepārsniedz 30 euro**.

Veiktā analīze par šīs normas līdzšinējo darbību, kā arī paredzamās tendences saistībā ar attālinātā darba piemērošanas palielināšanos un vispārēju plašāku pāreju uz tādu darba organizācijas modeli, kas ietver attālināto darbu, liecina par nepieciešamību šī normatīvā regulējuma darbību noteikt kā pastāvīgu normu. Vienlaikus, ņemot vērā, ka šis IIN atbrīvojums tika ieviests no 2021. gada un darbiniekiem ir palielinājušies izdevumi saistībā ar attālinātā darba veikšanu, ir izvērtēta arī iespēja palielināt minēto apmēru līdz **40 euro mēnesī**, nemainot likumā “*Par iedzīvotāju ienākuma nodokli*” noteiktos nosacījumus.

15. tab. Priekšlikuma indikatīva fiskālā ietekme, milj. euro

	2024	2025	2026
VSAOI ieņēmumi	-0,4	-0,4	-0,4
IIN ieņēmumi	-0,2	-0,2	-0,2
Kopā:	-0,6	-0,6	-0,6

Avots: FM aprēķini.

No IIN atbrīvojamais apmērs par sniegto palīdzību paaugstināšana

Likums “*Par iedzīvotāju ienākuma nodokli*” paredz¹³ pēc savas būtības līdzīgu atbrīvojumu, kas saistīts ar sociāla rakstura mērķa sasniegšanu (sociālā atbalsta sniegšanu dažādām personu grupām, visbiežāk – sociāli mazāk aizsargātām). Pašlaik minētā atbrīvojuma apmērs ir noteikts 1 000 euro gadā un tas tiek piemērots palīdzībai, kas sniegta:

- pamatojoties uz arodbiedrības institūcijas lēmumu, no arodbiedrības naudas līdzekļiem (kuri veidojas no arodbiedrības biedru naudas maksājumiem un ārvalstu arodbiedrību ziedojumiem (dāvinājumiem));
- no sabiedriskā labuma organizācijas (izņemot reliģisko organizāciju) līdzekļiem, vai palīdzība, ko budžeta finansētas institūcijas, labdarības vai filantropiskas organizācijas sniegušas lietās, kurām piemērots atbrīvojums no muitas nodokļa, – 1 000 euro gadā;
- pamatojoties uz reliģiskās organizācijas vai tās iestādes institūcijas (amatpersonas) lēmumu no reliģiskās organizācijas vai tās iestādes naudas līdzekļiem.

Palīdzība naudā, kas saņemta no sabiedriskā labuma organizācijas ārstniecības izdevumu segšanai (tai skaitā lai nodrošinātu slimnieka un to pavadošās personas pārvietošanos līdz ārstniecības iestādei), gada apliekamajā ienākumā netiek ietverta un ar nodokli netiek aplikta, ja attiecīgās summas izlietojums ārstniecības mērķiem ir apliecināts ar attaisnojuma dokumentiem, ko uzglabā sabiedriskā labuma organizācija. Savukārt atbrīvojums 2 000 euro gadā pašlaik ir noteikts palīdzībai naudā, kas sniegta no sabiedriskā labuma organizācijas līdzekļiem personai, kura nepārtraukti slimo ilgāk par trim mēnešiem, vai personai ar invaliditāti, vai šo personu ģimenes loceklim.

Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība ir izteikusi priekšlikumu paplašināt nodokļu atvieglojumus materiālai palīdzībai¹⁴. Ņemot vērā Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības izteikto priekšlikumu un dažādu preču un pakalpojumu cenu būtisku pieaugumu, *Valsts*

¹² Likuma “*Par iedzīvotāju ienākuma nodokli*” pārejas noteikumu 159., 160. un 161. punkts.

¹³ Likuma “*Par iedzīvotāju ienākuma nodokli*” 9. panta pirmās daļas 20., 25. un 27. punkts.

¹⁴ Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības 2022. gada 8. augusta vēstule Nr. 122/1.

nodokļu pamatnostādņu 2024. - 2027. gadam izstrādes ietvaros ir izvērtēta iespēja pārskatīt šo atbrīvojumu apmēra sliekšni un visiem iepriekš minētajiem ienākumu veidiem tas būtu nosakāms vienādā apmērā – paaugstināms līdz **3 000 euro gadā**.

Minētās normas fiskālā ietekme uz IIN ieņēmumiem ir vērtējama kā negatīva, bet precīzi apmēri nav nosakāmi.

Pan-Eiropas privāto pensiju (turpmāk tekstā – PEPP) plānos veikto iemaksu attiecināšana uz attaisnotajiem izdevumiem, pielīdzinot nodokļu režīmam, kas piemērojams iemaksām privātajos pensiju fondos

Pašlaik likums “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” paredz¹⁵, ka maksātāja attaisnotajos izdevumos var ietvert iemaksas privātajos pensiju fondos veiktās iemaksas, arī citi nosacījumi saistībā ar IIN piemērošanu attiecībā uz iemaksām privātajos pensiju fondos un izmaksām no tā. Saistībā ar veiktajiem grozījumiem *Privāto pensiju likumā* ir nodrošināta Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 20. jūnija regulas (ES) Nr. 2019/1238 par PEPP produktu tiešu piemērošanu, t.i., ir radīti tiesiski priekšnoteikumi PEPP produkta reģistrācijai un izplatīšanai Latvijā. Minēto jauno, alternatīvo pensiju produktu, kas ir ieviests papildus esošajiem 3. līmeņa pensiju plāniem, varēs reģistrēt un izplatīt kredītiestādes, ieguldījumu brokeru sabiedrības, ieguldījumu pārvaldes sabiedrības, alternatīvie ieguldījumu fondu pārvaldnieki un dzīvības apdrošināšanas sabiedrības.

Tādējādi, lai nodrošinātu brīvu kapitāla kustību, kā arī radītu nodokļu maksātājiem skaidru tiesisko regulējumu un tiesisko noteiktību, nepieciešams noteikt, ka nosacījumi, kas likumā “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” noteikti attiecībā uz iemaksām EEZ valstī, vai ESAO dalībvalstī reģistrētajos privātajos pensiju fondos (tajā skaitā nodokļa uzlikšanas nosacījumi, atbrīvojumi, veikto iemaksu ierobežojumi un nosacījumi apliekamā ienākuma samazināšanai vai palielināšanai), kā arī visa veida ienākumu izmaksām no minētajiem fondiem (tajā skaitā papildpensijas kapitāla, ienākuma no privātajos pensiju fondos veikto iemaksu ieguldīšanas izmaksām), kā arī visi pienākumi un tiesības, kas rodas maksātājam saistībā ar veikto iemaksu iekļaušanu attaisnotajos izdevumos ir attiecināmi arī uz atbilstoša veida iemaksām (noguldījumiem) PEPP plānos un izmaksām no tiem.

Ņemot vērā minēto, nepieciešams veikt attiecīgus grozījumus likumā “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”.

Minētai normai būtu negatīva fiskālā ietekme uz IIN ieņēmumiem, jo palielināsies attaisnoto izdevumu apmērs, taču, ņemot vērā **PEPP** nelielos apmērus, tā kopumā vērtējama kā nebūtiska.

6.5. Pievienotās vērtības nodoklis

PVN attiecībā uz atbrīvojuma piemērošanu sporta nodarbībām

Saskaņā ar regulējumu PVN jomā ar PVN neapliek izglītības pakalpojumus, tai skaitā pakalpojumus, kas cieši saistīti ar sportu, kā arī bērnu līdz 18 gadu vecumam uzturēšanos atpūtas un sporta nometnēs, tādus gadījumos, ja to sniedz izglītības iestāde un šī izglītības iestāde ir reģistrēta *Izglītības iestāžu reģistrā*. Padomes 2006. gada 28. novembra direktīvas 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu (turpmāk tekstā – PVN direktīva) pārņemšanas laikā Latvijā treniņu nodarbības bērniem organizēja iestādes, kuras atbilstoši normatīvajam regulējumam noteiktā kārtībā ir reģistrētas kā izglītības iestādes un īsteno izglītības procesu. Atbilstoši PVN direktīvas regulējumam dalībvalsts ir tiesīga noteikt PVN atbrīvojuma minētajiem pakalpojumiem piemērošanas tvērumu un nosacījumus, ievērojot PVN direktīvā noteikto mērķi – sabiedrības intereses.

¹⁵ Likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 10. panta pirmās daļas 5. punkts.

Esošās situācijas analīze liecina, ka pakalpojumus, kas cieši saistīti ar sportu organizē ne tikai iestādes, kas ir reģistrētas *Izglītības iestāžu reģistrā*, bet arī citas personas, piemēram biedrības, kas saņēmušas licenci pašvaldībā un nav reģistrētas *Izglītības iestāžu reģistrā*. Tāpat praksē ar PVN neapliek maksu par bērnu uzturēšanos nometnē, kuru organizēšanas un darbības kārtība reglamentēta atbilstoši normatīvajiem aktiem izglītības jomā, nevis maksu par bērnu uzturēšanos atpūtas un sporta nometnēs.

Tādējādi nepieciešams noteikt, ka ar PVN neapliek *Biedrību un nodibinājumu reģistrā* reģistrētas biedrības vai nodibinājuma noteiktu dalības maksu par piedalīšanos sporta sacensībās un maksu par sporta nodarbību, ko sniedz šī biedrība vai nodibinājums personām, kas nodarbojas ar sportu, ja sporta sacensību vai sporta nodarbību organizēšanas mērķis nav gūt papildu ienākumus šai biedrībai vai nodibinājumam. Ja tomēr no sporta sacensību vai sporta nodarbību organizēšanas tiek gūti papildu ienākumi, tie ir novirzāmi biedrības vai nodibinājuma mērķu nodrošināšanai sporta jomā vai nodarbību nodrošināšanai vai pilnveidošanai.

Ņemot vērā, ka PVN direktīva nenosaka vecuma ierobežojumu attiecībā uz PVN atbrīvojuma piemērošanu konkrētiem pakalpojumiem, kas cieši saistīti ar sportu vai fizisko audzināšanu un ko bezpeļņas organizācijas sniedz personām, kas piedalās sporta vai fiziskās audzināšanas pasākumos, tad arī piemērojot normu nav nepieciešams noteikt vecuma ierobežojumu personām attiecībā uz maksu par sporta nodarbību, kura netiek aplikta ar PVN.

Tāpat, ņemot vērā esošo situāciju praksē, nepieciešams noteikt, ka ar PVN neapliek maksu par bērnu uzturēšanos bērnu nometnēs, kuru organizēšanas un darbības kārtība reglamentēta atbilstoši normatīvajiem aktiem izglītības jomā.

16. tab. Priekšlikuma indikatīva fiskālā ietekme, milj. euro

	2024	2025	2026
PVN ieņēmumi	-0,2	-0,2	-0,2
Kopā:	-0,2	-0,2	-0,2

Avots: FM aprēķini.

PVN priekšnodokļa korekcija zaudētajiem parādiem

PVN likuma 105. pantā ir noteikti kritēriji reģistrētiem PVN maksātājiem attiecībā uz priekšnodokļa korekciju zaudētiem parādiem. Normas mērķis ir nodrošināt tiesības preču piegādātājam vai pakalpojuma sniedzējam samazināt valsts budžetā maksājamo PVN par zaudētā parāda PVN summu, proti, norakstīt (nokoriģēt) no darījuma partnera puses nesamaksāto PVN, tādējādi samazinot daļu no zaudētā parāda un vienlaikus mazinot negatīvo ietekmi uz uzņēmuma konkurētspēju.

Lai mazinātu administratīvo slogu un veicinātu uzņēmējdarbības vides sakārtošanu, ir nepieciešams pārskatīt noteikto darījumu sliekšni (bez PVN), kas atbilstu ekonomiskai situācijai (šobrīd spēkā esošais sliekšnis **430 euro apmērā** nav mainīts no normas ieviešanas brīža), pārskatīt nosacījumu par nesadarbošanās termiņu (šobrīd spēkā ir 6 mēnešu termiņš), pārskatīt nosacījumu par informēšanas pienākumu, kā arī rast iespēju ļaut PVN par zaudēto parādu atgūt, iesniedzot jebkuru PVN deklarāciju.

Valsts nodokļu pamatnostādņu 2024. - 2027. gadam izstrādes ietvaros ir izvērtēta iespēja, ka darījuma sliekšni paaugstina līdz **1 000 euro** (bez PVN).

17. tab. Priekšlikuma indikatīva fiskālā ietekme, milj. euro

	2024	2025	2026
PVN ieņēmumi	-0,2	-0,2	-0,2
Kopā:	-0,2	-0,2	-0,2

Avots: FM aprēķini.

Reprezentatīvo automobiļu degvielas un ekspluatācijas izdevumu ierobežojumu pārskatīšana

Valsts nodokļu pamatnostādņu 2024. - 2027. gadam izstrādes ietvaros ir izvērtēta iespēja mainīt priekšnodokļa atskaitīšanas ierobežojumu attiecībā uz izmaksām reprezentatīvo automobiļu degvielas un ekspluatācijas izdevumiem, precizējot ierobežojumu attiecībā uz gadījumiem, kad reprezentatīvā automašīna ir nodokļa maksātāja nepārtrauktā īpašumā vai turējumā vismaz 60 mēnešus.

18. tab. Priekšlikuma indikatīva fiskālā ietekme, milj. euro

	2024	2025	2026
PVN ieņēmumi	-0,6	-0,6	-0,1
UIN ieņēmumi	-2,3	-2,2	-0,5
Kopā:	-2,9	-2,8	-0,6

Avots: FM aprēķini.

PVN reģistrācijas sliekšņa palielināšana no 40 000 euro uz 50 000 euro

Iekšzemes nodokļa maksātājs ir tiesīgs neregistrēties VID PVN maksātāju reģistrā, ja tā veikto ar nodokli apliekamo preču piegāžu un sniegto pakalpojumu kopējā vērtība iepriekšējo 12 mēnešu laikā nav pārsniegusi 50 000 euro.

19. tab. Priekšlikuma indikatīva fiskālā ietekme, milj. euro

	2024	2025	2026
PVN ieņēmumi	-4,6	-4,6	-4,6
Kopā:	-4,6	-4,6	-4,6

Avots: FM aprēķini.

6.6. Uzņēmumu ienākuma nodoklis

Reprezentatīvo automobiļu degvielas un ekspluatācijas izdevumu ierobežojumu pārskatīšana

Saistībā ar Saeimā 2023. gada 27. aprīlī apstiprinātajiem grozījumiem UIN likumā par reprezentatīvā automobiļiem noteikto sliekšņa maiņu, Valsts nodokļu pamatnostādņu 2024. - 2027. gadam izstrādes ietvaros ir izvērtēta iespēja arī papildus noteikt, ka degvielas un ekspluatācijas izdevumi, kas rodas izmantojot reprezentatīvos automobiļus, kuri ir reģistrēti uzņēmuma valdījumā vai turējumā vairāk kā 60 mēnešus, neveido ar UIN apliekamu objektu. Priekšlikuma indikatīvā fiskālā ietekme parādīta 20. tabulā.

6.7. Dabas resursu nodoklis

DRN mērķis ir veicināt dabas resursu ekonomiski efektīvu izmantošanu, ierobežot vides piesārņošanu, samazināt vidi piesārņojošas produkcijas ražošanu un realizāciju, veicināt jaunu, vidi saudzējošu tehnoloģiju ieviešanu, atbalstīt tautsaimniecības ilgtspējīgu attīstību, kā arī finansiāli nodrošināt vides aizsardzības pasākumus.

Dabas resursu nodokļa likumā ir plānoti grozījumi (22-TA-2444), kas paredz gan pārskatīt DRN likmes, gan paplašināt DRN apliekamo bāzi. Likumprojekta "Grozījumi Dabas resursu nodokļa likumā" mērķis ir veicināt dabas resursu ekonomiski efektīvu izmantošanu un ierobežot vides piesārņošanu.

Likumprojekts "Grozījumi Dabas resursu nodokļa likumā" salīdzinājumā ar spēkā esošo paredz:

- 1) noteikt jaunus DRN objektus:
 - ogļūdeņražu ieguve;
 - tekstilizstrādājumi;

- plastmasu saturoši izstrādājumi un plastmasu saturoši zvejas rīki, kam nepiemēro ražotāja paplašinātās atbildības sistēmu;
 - riepas, ar ko ir aprīkoti transportlīdzekļi
 - plastmasas iepakojums un kompozīta iepakojuma sastāvā esošās plastmasas daudzums, kas pārskata periodā nav pārstrādāts vai reģenerēts;
- 2) papildināt nosacījumus atbrīvojuma no DRN samaksas piemērošanai attiecībā uz iepakojumu no plastmasas un kompozīta iepakojumu, noteikt paaugstinātas DRN likmes iepakojumam no putu polistirola un putuplasta izejmateriāliem, kā arī noteikt DRN likmi kompozīta kartona iepakojumam kā plastmasas iepakojumam;
- 3) paaugstināt DRN likmes par:
- transportlīdzekļiem;
 - sadzīves un bīstamo atkritumu apglabāšanu;
 - dabas resursu ieguvī;
- 4) precizēt DRN piemērošanas kārtību par:
- daļiņu PM10 emisiju gaisā, nosakot DRN piemērošanu kopējām putekļu emisijām (PM);
 - baterijām un akumulatoriem, ievērojot jaunus veidus un formulējumus;
- 5) atcelt atbrīvojumu vienreiz lietojamām plastmasu saturošām glāzēm.

DRN izmaiņas, paaugstinot likmes un nosakot jaunus nodokļa objektus, palielina ieņēmumus budžetā par aptuveni 6 - 26 milj. *euro* jeb 0,01% - 0,05% no IKP.

7. Banku peļņas nodoklis

Ņemot vērā netipisku likvīdo līdzekļu pārpalikumu kredītiestādēs un kredītiestāņu pakalpojumu sniedzējiem, kā arī nepieciešamību rast papildus valsts budžeta ieņēmumus valsts drošības apdraudējuma novēršanas pasākumu veikšanai, ir izvērtēti divi iespējamie nodokļu risinājumi attiecībā uz Latvijas finanšu sektoru:

- A variants – UIN avansa maksājumu ieviešanu finanšu sektoram, vai
- B variants – virspeļņas solidaritātes iemaksas noteikšana kredītiestādēm un citiem aizdevējiem.

A variants – grozījumi *Uzņēmumu ienākuma nodokļa likumā*, ieviešot UIN avansa maksājumu finanšu sektoram 20% (20/80) apmērā no pirmstaksācijas gadā gūtās peļņas.

Tiek paredzēts noteikt, ka kredītiestādes un kredītiestāņu pakalpojumu sniedzēji veic UIN avansa maksājumus **20%** (20/80) apmērā no pirmstaksācijas gadā gūtās peļņas, kas tiek ņemts vērā rezumējošā kārtībā aprēķinot UIN veicot dividenžu sadali, saglabājot līdzšinējo FIFO metodi. Tādējādi tiktu nodrošināti regulāri UIN ieņēmumi valsts budžetā, kā arī ieviesti līdzvērtīgi nosacījumi finanšu sektoram starp Baltijas valstīm, ņemot vērā, ka Igaunijā kredītiestādes veic UIN avansa maksājumus 14% (14/86) apmērā, savukārt Lietuvā, sākot ar 2020. gadu, kredītiestādes, ja to ar nodokli apliekamais ienākums pārsniedz 2 miljonus, šim pārsniegumam piemēro papildu 5% likmi (tātad - vispārējai likmei 15% +5%). Priekšlikumu indikatīva fiskālā ietekme 2024. gads ~ 140,0 milj. euro. Fiskālais efekts nākamajos gados var samazināties, ņemot vērā banku peļņas potenciālu samazināšanos nākotnē.

B variants – izstrādāts jauns likums, ar kuru tiek ieviesta virspeļņas solidaritātes iemaksa kredītiestādēm un citiem aizdevējiem.

Lietuvā 2023. gada 16. maijā stājās spēkā pagaidu solidaritātes iemaksu likums, kas paredz, ka iemaksu bāzei (aprēķināta kā neto procentu ienākumu summa, kas vairāk nekā par 50% pārsniedz iepriekšējo 4 finanšu gadu vidējo neto procentu ienākumu summu) piemēro 60% likmi (veicot avansa maksājumus). Regulējums piemērojams no 2023. gada otrā ceturkšņa līdz 2025. gada 15. jūnijam. Maksājumu veic kredītiestādes un filiāles, kurās Lietuvas rezidentu klientu noguldījumu apjoms ir vismaz 400 milj. euro (t.i., 1% no kopējiem iedzīvotāju noguldījumiem).

Līdzīgi kā Lietuvas piemērā, arī Latvijā nacionālais regulējums paredzētu 60% likmes piemērošanu virspeļņas solidaritātes iemaksu bāzei, kas aprēķināta kā iepriekšējā taksācijas perioda neto procentu ienākums, kas vairāk nekā par 50% pārsniedz vidējo neto procentu ienākumu par laika posmu no 2018. gada 1. janvāra līdz 2022. gada 31. decembrim. Minētā regulējuma darbības laiks trīs gadi (2024. gada 1. janvāris līdz 2026. gada 31. decembris), jo banku virspeļņas apmērs, pieaugot depozītu procentu likmēm, sagaidāms, ka varētu būtiski samazināties. Priekšlikumu indikatīva fiskālā ietekme 2024. gads ~ 100 - 153 milj. euro, 2025. gads ~ 50 - 83 milj. euro.

Darba grupa konceptuāli atbalstīja A variantu virzību.

Kā jau tika minēts, *Nodokļu politikas pilnveidošanas koordinēšanas grupa* turpinās detalizēti izvērtēt iespējamās nodokļu politikas priekšlikumu alternatīvas, lai izaugsmi atbalstošas nodokļu sistēmas izmaiņas varētu iesniegt apstiprināšanai Ministru kabinetā līdz šā gada beigām.

Finanšu ministrs

Arvils Ašeradens